

DIJ VUE./ DERES REF: BIEJJIE / DATO:
24/2594 19.12.2024

MIJ VUE. / VÅR REF: AAMHTSREERIJE / SAKSBEHANDLER:
24/6224-2 Andreas Stångberg

Postmottak ED

Uttalelse vedrørende Statnetts konseptvalgutredning for Helgeland

Vi viser til deres brev av 21.10.2024.

Innledning

Utgangspunktet for denne konseptvalgutredningen (KVUen) er at det ikke er kapasitet til å tilknytte forventet forbruksvekst i eksisterende strømnnett på Helgeland. Det vurderes samtidig hvordan det kan tilrettelegges for tilknytning av ny produksjon slik som havvind.

Statnett mener at to konsepter kan oppfylle målsettingene om å muliggjøre det nye kraftforbruket og samtidig legge til rette for ny kraftproduksjon. Statnetts målsetning er å legge til rette for 1900 MW nytt forbruk. De to aktuelle konseptene er:

- Konsept 1: Ny indre 420 kV forbindelse mellom Marka (Mosjøen) og Rana i en indre korridor via Nedre Røssåga, der vi i størst mulig grad følger eksisterende ledninger.
- Konsept 2: Ny ytre 420 kV forbindelse mellom Marka (Mosjøen) og Rana, i ny korridor.

Begge konseptene omfatter i tillegg spennings-oppgradering til 420 kV av eksisterende 220 kV forbindelse fra Nedre Røssåga til Sverige og eksisterende 300 kV forbindelse fra Nedre Røssåga sørover til Tunnsjødal i Trøndelag. Spenningsoppgraderingen er nødvendig for å øke kapasiteten inn til Helgeland, og er en forskuttering av fornyelsesbehov som vil komme i perioden 2040 og 2050. Tiltakene internt på Helgeland er nødvendige for å øke nettkapasiteten inn til Marka (Mosjøen) og inn til Rana.

Etter det Sametinget forstår av utredningen, fremstår det også som nokså klart at det er viktig og nødvendig med oppgradering av kraftledningen helt til Grundfors i Sverige, for å få best mulig effekt av de tiltak som iverksettes på strømnettet i Norge, nærmest uansatt hvilket konsept som velges. Det er fremgår imidlertid ikke like klart når dette skal gjøres, eller hva som kreves av innsats for å få dette til.

Vi registrerer også at planene om vindkraftverk i området er i en tidlig fase, og at det etter Statnetts vurdering er at det er betydelig usikkerhet knyttet til om eller når prosjektene eventuelt vil bli realisert. Prosjektet på Sjonfjellet synes å ha kommet lengst i planarbeidet, med en planlagt produksjonsradial inn til Rana stasjon.

Statnett peker også på at det på dette konseptstadiet er vanskelig å si noe entydig om det ene konseptet har mindre konsekvenser for reindriftsnæringen enn det andre. Konsept 1 med indre korridor går i stor grad parallelt med eksisterende infrastruktur (kraftledninger og veier), og i utgangspunktet antar Statnett at en samlokalisering av inngrepene vil gi minst negative konsekvenser for reindriften i området. På den måten mener man at man kan unngå inngrep i mer uberørte områder. Det er også dette konseptet som Statnett anbefaler at man går videre med pga. bl.a. lavere investeringskostnader og noe lavere påvirkning på areal- og miljø.

KVU Helgeland og forholdet til samiske interesser

De tiltak som planlegges gjennom KVU Helgeland vil berøre naturgrunnlaget for samisk kultur og næringsutøvelse både direkte og indirekte. En utbygging av transmisjonsnettet med en ny 420 kV-kraftlinje er i seg selv et stort tiltak, og det vil kunne få store negative konsekvenser for både samisk reindrift og annen samisk utmarksbruk. De berørte områdene brukes allerede i forbindelse med samisk næring og kulturutøvelse. Sametinget mener derfor at det må gjennomføres en nøysom prosess i forbindelse med ev. videre utredninger og planlegging, og en ev. etablering av nye kraftlinjer må ikke fremskyndes på en måte som går på bekostning av naturgrunnlaget for samisk kultur og samenes folkerettslige beskyttelse som urfolk.

Det er allerede i dag en stor utfordring at samiske interesser og samisk reindrift som er berørt av energitiltak har kapasitetsutfordringer når det gjelder å følge alle prosessene i energisaker, samt andre tilknyttede saker som kommer på toppen av dette. Sametinget anser i utgangspunktet at man ikke bør sette i verk tiltak som øker disse utfordringene.

Sametingets plenum har i sak 024/22 *Prinsipiell holdning til utbygging av 420 kV kraftlinjer i samiske områder*, gitt tydelige signal om hvilke forventninger Sametinget har når det gjelder utbygging av kraftlinjer:

«Kraftlinjene skal være dimensjonert for en bærekraftig fremtid også ut fra samiske rettighetshavernes, næringsutøvernes og lokalsamfunns behov. Sametinget aksepterer ikke at infrastrukturtiltak tilrettelegger for nye næringer, slik som vindkraftindustri, som igjen vil være direkte ødeleggende for samisk reindrift og utmarksbruk.

Det følger av folkerett og norsk lov at direkte berørte samiske interesser og rettighetshavere skal gis mulighet til å delta på beslutningsprosessene om bruk av deres tradisjonelle landområder. Direkte berørte samiske interesser skal konsulteres med formål å oppnå fritt, informert forhåndssamtykke til planlagte tiltak og beslutninger.»

Etter Sametingets syn er det i konseptvalgutredningen for Helgeland flere viktige punkter som berører samiske interesser, herunder reindrift, som må vurderes i det videre utredningsarbeidet.

- Det må legges vekt på å ivareta samiske rettighetshavere og interesser ved planlegging og gjennomføring av nye kraftlinjer. Dette inkluderer dialog på et tidlig stadium med direkte berørte rettighetshavere og utøvere for å minimere negative konsekvenser.
- Ev. videre utredninger må beskrive hvordan både reindriftens og ev. andre samiske utmarksbrukeres arealbruk påvirkes av eksisterende og planlagte kraftlinjer. Det må være et spesielt fokus på hvordan nye kraftlinjer bl.a. kan forstyrre reinens eksisterende beiteområder og trekkveier. Utredningen må også synliggjøre de kumulative effektene av menneskelig aktivitet og infrastruktur. Dette innebærer en vurdering av hvordan flere prosjekter samlet sett kan påvirke samisk kultur og næringsutøvelse i det aktuelle området over tid.
- Ved påviste negative konsekvenser for samisk kultur og næringsutøvelse bør det foreslås ulike tiltak for å redusere påvirkningen på både reindrift og ev. annen samisk utmarksbruk, som for eksempel justering av kraftlinjetraseer og tidsplaner for bygging for å unngå kritiske perioder for reindrifta.

Nærmere om prosess, tradisjonell kunnskap og konsultasjoner

Utbygging av mer kraft både til lands og til havs vil kreve omfattende prosesser med samiske rettighetshavere. Sametinget har derfor en tydelig forventning av at direkte berørte samiske rettighetshavere sikres kapasitet og ressurser for å kunne delta i beslutningsprosessene på en forsvarlig måte.

Videre mener Sametinget at samisk tradisjonell kunnskap også bør legges til grunn for beslutninger i mye større grad enn det som gjøres i dag. Lokal samisk kunnskap og forståelser bør vurderes på lik linje med forskningsbasert kunnskap. Det er viktig at urfolks kunnskap om sine egne områder vektlegges og anerkjennes.

Det er også viktig at direkte berørte rettighetshavere og utøvere tilbys konsultasjoner når planleggingen ev. går videre og mer konkrete utbyggingsforslag er under utarbeidelse og vurderes.

Sametinget forventer også å bli konsultert i forbindelse med det videre arbeidet med KVV Helgeland når konseptvalg er gjort, og mer konkrete planer som følge av dette valget foreligger.

Heelsegh / Med vennlig hilsen

Sten Olav Heahttä
konst. ossodatdirektevra/ konst. avdelingsdirektør

Andreas Stångberg
juogushoavda / seksjonssjef

Tjaatsege lea elektrovneles jááhkesjamme jih seedtesávva vuelietjaalegapth. /

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur.

Hovedmottaker:

Postmottak ED

Kopiiija / Kopi til:

Norges vassdrags- og energidirektorat Postboks 5091 Majorstua 0301 OSLO

Statnett SF Postboks 4902 Nydalen 0423 OSLO